

HİKMET-AKADEMİK EDEBİYAT DERGİSİ
[JOURNAL OF ACADEMIC LITERATURE]
ÂŞIK VEYSEL HATIRASINA
GELENEK VE EDEBİYAT ÖZEL SAYISI
YIL 9, EKİM 2023

Doç. Dr. Ramazan ÇAKIR
Girne Amerikan Üniversitesi
Eğitim Fakültesi
Türkçe Öğretmenliği Bölümü
Girne/KKTC
r.cakir@yahoo.com
ORCID

Zehra İPEK
Girne Amerikan Üniversitesi
Eğitim Fakültesi
Türkçe Öğretmenliği Bölümü
Yüksek Lisans Öğrencisi
Girne/KKTC
zehraipek97@gmail.com

**ÂŞIK VEYSEL'İN ŞİİRLERİNDE
GEÇEN TOPLUMSAL VE
ULUSAL DEĞERLERİN
İŞLENİŞİ**

TREATMENT OF SOCIAL AND
NATIONAL VALUES IN ÂŞIK
VEYSEL'S POEMS

Makale Türü: Araştırma Makalesi
Yükleme Tarihi: 03.06.2023
Kabul Tarihi: 11.09.2023
Yayımlanma Tarihi: 01.10.2023

Article Information: Research Article
Received Date: 03.06.2023
Accepted Date: 11.09.2023
Date Published: 01.10.2023

İntihal / Plagiarism

Bu makale **turnitin** programında taranmıştır.
This article was checked by **turnitin**.

Atıf/Citation

Çakır, Ramazan ve İpek, Zehra, "Âşık Veysel'in Şiirlerinde Geçen Toplumsal ve Ulusal Değerlerin İşlenişi", *Hikmet-Akademik Edebiyat Dergisi [Journal of Academic Literature]*, Âşık Veysel Hatırasına Gelenek ve Edebiyat Özel Sayısı, Ekim 2023, s. 128-145.

Çakır, Ramazan and İpek, Zehra, "Treatment of Social and National Values in Âşık Veysel's Poems", *Hikmet-Journal of Academic Literature*, Tradition and Literature Special Issue in Memory of Âşık Veysel, September 2023, p. 128-145.

10.28981/hikmet.1309406

HİKMET-AKADEMİK EDEBİYAT DERGİSİ
[JOURNAL OF ACADEMIC LITERATURE]
ÂŞIK VEYSEL HATIRASINA
GELENEK VE EDEBİYAT ÖZEL SAYISI
YIL 9, EKİM 2023

Doç. Dr. Ramazan ÇAKIR

Zehra İPEK

**ÂŞIK VEYSELİN ŞİİRLERİNDE GEÇEN TOPLUMSAL VE ULUSAL DEĞERLERİN
İŞLENİŞİ**

TREATMENT OF SOCIAL AND NATIONAL VALUES IN ÂŞIK VEYSEL'S POEMS

ÖZ

Sağlıklı iletişim kurulabilen, yaşanılabilir bir dünya ve iyi bir toplum için milli ve evrensel değerlerin yeni nesillere kazandırılması günümüzde daha önemli bir hale gelmiştir. Değerlerin oluşmasında ve aktarılmasında; okul, aile ve sosyal çevre büyük rol oynamaktadır. Özellikle Türkçe derslerinde okutulan ve dinlenen şiirlerin, fablların, hikâyelerin, masalların vb. değerlerin yaşatılmasında ve kişileri geleceğe hazırlamasında kalıcı etkisi bulunmaktadır. Değer aktarımı açısından metinlerin işlevi ve önemi oldukça büyüktür. Günlük hayatta karşılaştığımız etik değerler ve öğretiler edebi metinler aracılığıyla öğrencilere aktarılmakta ve olumlu katkı sağlamaktadır.

Âşık Veysel toplumsal konulara ve milli geleneksel değerlerle ilişkili temlere şiirlerinde genellikle yer verdiği için çalışma konusu olarak seçilmiştir. Çalışmanın amacı, Âşık Veysel'in şiirlerinde geçen toplumsal ve ulusal değerleri örnekleriyle ortaya koymak, tasnif etmek ve öneriler geliştirmektir. Bu çalışmada MEB sınıflandırmasındaki 27 değer, ward's bağlantı yöntemiyle incelenmiştir. İncelenen şiirlerdeki değerler iki bölüm, 12 başlık altında sınıflandırılmış ve tablo haline getirilmiştir. Çalışmada Âşık Veysel'in "Dostlar Beni Hatırlasın" adlı şiir kitabındaki şiirlerin tamamı incelenmiş ve şiirlerde yer alan "toplumsal ve ulusal" değerlerin tespiti yapılmıştır. Şiirlerde toplumsal değerlere 61 kez yer verilirken ulusal değerlere 50 kez yer verildiği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Değer, Âşık Veysel, Sosyal-Toplumsal Değerler, Ulusal Milli Değerler.

ABSTRACT

It has become more important today to bring social and universal values to new generations for a liveable world and a good society in which healthy communication can be established. In the formation and transfer of values; school, family and social environment play a big role. Especially the poems, fables, stories, tales, etc., which are taught and listened in Turkish lessons. It has a lasting effect on keeping the values alive and preparing people for the future. In terms of value transfer, the function and importance of the texts is very great. Many ethical values and teachings in daily life are conveyed to students through these texts and contribute positively to their behaviour.

Âşık Veysel was chosen as the subject of study because he included themes related to social issues and national traditional values in his poems. The aim of the study is to present the social and national values in Âşık Veysel's poems with examples, to classify them and to develop suggestions. In this study, 27 values in the MEB classification were examined using the Ward's link method. The values in the analysed poems are tabulated in two sections and classified under 12 headings. In the study, 140 poems of Âşık Veysel in his poetry book "Dostlar Beni Hatırlasın" were examined and the "social and national" values in the poems were determined. It was seen that while social values were included 61 times in the poems, national values were included 50 times.

Keywords: Value, Âşık Veysel, Social Values, National Values.

Giriş

Âşıklık geleneğinin bilinen temsilcileri arasında yer alan Âşık Veysel’in 50. ölüm yıldönümü nedeniyle UNESCO tarafından 2023 yılı “Âşık Veysel” yılı olarak ilan edilmiştir. Âşık tarzı şiir geleneği içerisinde önemli bir yere sahip olan şair, hayatı boyunca hep zorlukla mücadele etmiş, çile ve yoksulluk içerisinde bir hayat sürdürmüştür. Gedik (2020)’e göre; Türk halk ozanı olan Veysel’in adının duyulmasında en büyük pay “Atatürk Destanı” isimli şiiridir. Âşık Veysel’in şiirleri incelendiğinde yaşadığı olayların onu oldukça derinden etkilediğini söylemek mümkündür. Çektiği ıstırapların izleri, şiirlerinde işlediği temalarda açık olarak görülmektedir. Âşık Veysel Türk edebiyatında ve toplumunda önemli bir yere sahiptir. Âşık Veysel toplumun geleneksel kültürünü oluşturan olgular ve değerlerle ilişkili temlere şiirlerinde geniş bir şekilde yer vermiştir. Tek (2016)’e göre; toplumlarının sözcüsü konumunda olan âşıklar, bireysel duyuş, düşünüş ve inanışlarının yanı sıra ortaya koymuş oldukları ürünlerle toplumlarının ortak değerlerini, sosyal yaşamlarını dile getirmişlerdir. Âşık Veysel de yaşadığı toplumun sosyal yaşamını, ahlâk anlayışını, vatan ve millet sevgisini, edebî bir üslûpla şiirlerinde dile getirmiştir. Daha geniş bilgi için (Bkz. Tek, 2016, 327-350). Ateş (2017) çalışmasında; toplum içerisinde ölüm, din, cinsellik gibi konularda söylenmesi sakıncalı olan sözlerin (örtmece ifadeler) Âşık Veysel’in şiirlerinde ne şekilde yer aldığını örnek şiirlerle ortaya koymuştur. Âşık Veysel şiirlerinde aile bağları, aşk, ölüm, eğitim, vefa, dostluk, insan, tabiat, toplumsal konular, din, ahlâk, hayatın faniliği gibi temaları sıklıkla işlemiştir. Daha geniş bilgi için (Bkz.Araz, 2008, 28-33).

Evrensel ve milli değerler toplumda insanların bir arada yaşamasını, eğitilmesini ve sağlıklı iletişim kurmasını sağlayan temel dinamiklerdendir. Değerlerin aktarılması genel olarak formal-informal eğitimle ve farklı metin türleriyle sağlanmaktadır. İnsanları çoğunlukla olumlu eyleme, pozitif düşünceye yönlendiren ve toplumun katmanları tarafından kabul gören değerler Eren (1992)’e göre şöyle tanımlanmıştır: “Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet. Bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü.” Bolay (2007)’a göre değer, insanların değer verdiği, onlara ulaşmak için peşinden koştuğu, elde etmeyi şiddetle istediği arzu ve istekleridir.

Çok istenilen ve olması için çaba gösterilen değerler; mal, mülk, servet gibi maddi değerler veya mutluluk, huzur, Allah sevgisi, vatan sevgisi ve özgürlük gibi toplum içinde yaygın olan manevi değerler de olabilir. Bu değerler bizi kötü davranışlardan ve olumsuz düşüncelerden uzaklaştıran öğretilerimizdir. Güngör (2010)’e göre değer, ahlaki davranış noktasında bir kimsenin çeşitli insanlara ait özellikleri, arzu, niyet ve davranışları değerlendirirken başvurduğu bir ölçüttür. Çakır (2022)’a göre değer, sosyal ve eğitim hayatımızda, kültürel ve edebi mirasımızı oluşturmada oldukça önemli bir yere sahiptir. Değerler; ahlaktan estetiğe, özgür ve bilimsel düşünceden

sosyolojiye, kadimden evrensele kadar uzanmakta ve bireylerin öğrenimlerini rasyonelleştirip içselleştirmelerini sağlamaktadır. Uysal (2008 ve 2003)’a göre değerler ise genel olarak insan davranışlarını belirleyen ilkeler, davranışlarını yönlendiren genel kılavuzlar olarak tanımlanmaktadır

Değerin benzer anlamlarını içeren birçok farklı tanımının olduğu kaynaklarda ve yukarıda verilen örneklerde görülmektedir. Genel olarak değerler, toplumun devamlılığını sağlayan, kültürel kodları koruyan, toplum içerisinde insanın davranışlarını olumlu olarak şekillendiren birer olgu ve aktarma aracıdır. Değerler, iyi ve kötü davranışların sınırını belirleyen, yönlendiren, görünmez ama herkes tarafından bilinen normlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Değerler eğitimi insanın bulunduğu her alanda mevcuttur. Değerler eğitimi, iyi ve donanımlı karakterli bireyleri yetiştirmek, topluma yararlı ve uyumlu olmalarını sağlamak ve dolaylı olarak da kişinin kendini gerçekleştirme noktasında önemli bir yere sahiptir. Yazıcı (2014) ise sosyal değerlerin çıkış noktasının insan doğası olduğunu, bu insan doğasının da değerlerin bir kolu ve toplumsal hayatla toplumsal değişim arzusunun temeli olduğunu belirtir. Toplumda, insanların en önemli özelliklerinden ve görevlerinden birinin kültür üretmesi olduğu söylenebilir. Toplum kültürü oluşturmada, kültür de toplumda önemli bir yere sahip olan değerleri ortaya koymaktadır. Toplumun varlığını devam ettirmesindeki en önemli nokta da değerlerin sürdürülebilmesidir.

Araştırmacılar tarafından Âşık Veysel’in şiirlerinde geçen halk bilimi unsurları ve kültürel öğelerle ilgili çalışmaların yanında; değerler ve değerler eğitimiyle ilgili farklı çalışmalar da bulunmaktadır. Kurtoğlu (2017) “Âşık Veysel Şiirlerini Değerler Eğitimi Açısından Okumak” adlı çalışmasında Veysel’in şiirlerini değerler eğitimi açısından incelemiş, altmışın üzerinde farklı değer bulmuş ve şiirlerin değerler eğitimi açısından iyi nitelikli olduğu sonucuna varmıştır. Gedik (2020) “Âşık Veysel’in Şiirlerinde Vefa” adlı makalesinde; tarih boyunca aşıkların şiirlerinde birçok toplumsal ve bireysel konulara yer verdiklerinden, bunların başında da vefa kavramı geldiğinden bahsetmiş ve Âşık Veysel’in şiirlerinde vefa kavramını inceleyip örneklerle ortaya koymuştur. Görüldüğü üzere değerler ve değerler eğitimi Veysel’in şiirlerinde farklı şekillerde işlenmiştir. Değerler eğitiminin önemi ve değer aktarımını sağlayan metinlere ihtiyaç her geçen gün artmaktadır. Ölümünün üzerinden uzun bir zaman geçmesine rağmen hâlâ Âşık Veysel ile ilgili çalışmaların yapılması şairin ve şiirlerinin toplumumuz açısından önemli bir yere sahip olduğunu göstermektedir

Âşık Veysel, T.C. Cumhurbaşkanlığının himayesinde çeşitli etkinliklerle 2023 yılında ülkemizde ve yurt dışında anılmaktadır. Bu çalışmada, Türk toplumu ve kültürüne şiirleriyle ciddi katkılar sunan halk ozanımız Âşık Veysel’in şiirlerinde geçen toplumsal ve ulusal değerleri incelemek ve öneriler geliştirmek amaçlanmıştır. Toplumda yaygın kullanım alanına sahip olan değerler, ward’s bağlantı (en küçük varyans) yöntemiyle incelenmiştir.

Şiirlerde geçen değerler şunlardır: Hoşgörü-duyarlılık, nazik olma, yardımlaşma-dayanışma, iyimserlik, misafirperverlik, iyilik, paylaşımcı olma, şefkat-merhamet, selamlaşma, alçak gönüllülük, vatanseverlik, kültürel mirasa sahip çıkma. Çalışmanın evrenini Âşık Veysel Şatıroğlu’nun şiirleri ve örneklemini ise “Dostlar Beni Hatırlasın” adlı şiir kitabındaki 140 şiir metni oluşturmaktadır.

1.Yöntem

1.1.Araştırmanın Yöntemi:

Çalışma MEB değerler sınıflandırması içinde yer alan “toplumsal ve ulusal” değerlerle sınırlandırılıp Âşık Veysel’in şiirleri analiz edilmiştir. Bu değerlerin şiirlerde nasıl işlendiği ve bulunma sıklığına bakılmıştır. Çalışma nitel araştırma yöntemlerinden tarama modelinde gerçekleştirilmiş ve doküman analiziyle veriler toplanmıştır. Doküman analizi yöntemi; dokümana ulaşma, dokümanı analiz etme ve veriyi kullanma olarak tanımlanabilir (Kıral, 2020). Doküman analizi sonucu incelenen şiirlerden elde edilen bulgular iki bölüm ve on iki alt başlıkta incelenmiştir. Birinci bölümde “Toplumsal Değerlerle İlgili Bulgular” başlığı altında; “hoşgörü ve duyarlılık, nazik olma, yardımlaşma ve dayanışma, iyimserlik, misafirperverlik, iyilik, paylaşımcı olma, şefkat ve merhamet, selamlaşma, alçak gönüllülük ve ikinci bölümde “Ulusal Değerlerle İlgili Bulgular” başlığı altında; “vatanseverlik, kültürel mirasa sahip çıkma” değerleri incelenmiş ve örnekleriyle ortaya konulmuştur. Veysel’in şiirleri incelenmiş ve doğrudan veya dolaylı olarak işlenen değerlerle ilgili örnekler tespit edilmiştir.

1.2.Verilerin Toplanması, Çözümlemesi ve Değerlendirilmesi

Veriler, içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. Büyüköztürk vd. (2019)’e göre içerik analizi; belirli kurallara dayalı kodlamalarla bir metnin bazı sözcüklerinin daha küçük içerik kategorileriyle özetlendiği, sistematik bir teknik olarak tanımlanır.

Araştırmaya konu olan Âşık Veysel’in 140 şiirinde geçen değerler tarama modeliyle tespit edilmiş ve örnek dörtlüklerle birlikte kaydedilmiştir. Öncelikle toplumsal değerler içerisinde yer alan temalar ve bulgular daha sonra ise ulusal değerler içerisinde yer alan temalar ve bulgular incelenmiştir. Örneğin; önce hoşgörü ve duyarlılık değeriyle ilgili bulgular ele alınmış, bu değer için kısa bir açıklaması yapıldıktan sonra örnek dörtlükler verilmiştir. Aşağıdaki dörtlükte insanların farklı inançlara karşı olan hoşgörüsü, farklı milletlere karşı duyarlı olması düşüncesi işlenmiştir. Değerin bulunduğu dörtlük kaynağıyla birlikte verilmiş ve daha sonra değer sıklığı ve ele alınış biçimi yorumlanmıştır.

Örnek dörtlük:

Kur'ana bak İncil'e bak
Dört kitabın dördü de Hak

Hakir görüp ırk ayırmak
Hakikatte yüz karası (Oğuzcan,1971,65).

Bu çalışmada ‘Âşık Veysel’in şiirleri’ ward’s bağlantı (en küçük varyans) yöntemi kullanılarak MEB değerler sınıflandırması içinde yer alan “toplumsal ve ulusal” değerlere göre tasnif edilmiş ve yorumlanmıştır.

2.BULGULAR:

Bu bölümde, Âşık Veysel’in şiirlerinde yer alan “toplumsal ve ulusal” değerlere yer verilmiştir. İçerik analizi sonucu elde edilen bulgular değerlendirilmiş, tablo haline getirilmiş ve şiirlerden örnek alıntılar yapılarak incelenmiştir. Birinci bölümde “toplumsal” değerlerin şiirlerde işlenişinden elde edilen bulgular, ikinci bölümde “ulusal” değerlerin şiirlerde işlenişinden elde edilen bulgular sunulmuştur. Üçüncü bölüm olarak ise “toplumsal” değerler ile “ulusal” değerlerin şiirlerde işlenişinden elde edilen bulgular karşılaştırmalı olarak incelenmiş, yorumlanmış ve öneriler sunulmuştur.

2.1. Toplumsal Değerlerle İlgili Bulgu ve Yorumlar:

Çalışmanın alt gruplarından biri olan toplumsal değerlerin Âşık Veysel’in şiirlerinde işlenişiyile elde edilen bulguların analizi sonucunda Tablo 1’de belirtilen değerler ve değerlerin geçtiği dörtlüklerin sayısal verileri ve örnek ifadeler ortaya çıkmıştır.

Tablo 1. Âşık Veysel’in Şiirlerinde İşlenen Toplumsal Değerlerin Dağılımı

Değerler	Şiir Metinleri
Toplumsal Değerler	
Hoşgörü ve Duyarlılık	3
Nazik Olma	0
Yardımlaşma ve Dayanışma	15
İyimsenlik	9
Misafirperverlik	0
İyilik	2
Paylaşımçı Olma	5
Şefkat ve Merhamet	7

Selamlaşma	9
Alçak Gönüllülük	11
TOPLAM	61

Tablo 1. incelendiğinde; Âşık Veysel’in şiirlerinde 61 toplumsal değer görülmektedir. Şiirlerde en çok geçen değerler sırasıyla; yardımlaşma ve dayanışma 15, alçak gönüllülük 11, selamlaşma 9, iyimserlik 9, şefkat ve merhamet 7, paylaşımcı olma 5, hoşgörü ve duyarlılık 3, iyilik 2 kez yer almaktadır. Türk toplumu olarak geçmişten günümüze komşularıyla yardımlaşan, dayanışma içerisinde bulunan insanlar olduğumuzdan bu durum Âşık Veysel’in şiirlerine de yansımıştır. Günlük hayatta sağlıklı bir iletişimin temeli olan selamlaşma değeri de diğer değerler gibi şiirlerde çok fazla yer almaktadır. En az geçen değerler ise; hoşgörü ve duyarlılık 3, iyilik değeri 2 kez şiirlerde geçmektedir. Misafirperverlik ve nazik olma değerlerine ise şiirlerde hiç rastlanmamıştır. Günümüzde hayatın farklı alanlarında başkalarına karşı saygılı davranma, nazik olma, önem ve özen göstermek oldukça önemlidir.

Misafirperverlik, Türk kültürünün en belirgin değerlerindedir. Türk toplumu, Türk insanı misafir ağırlamayı, yüzyıllardan beri sevmiş ve bu değeri içselleştirmiştir. Türk kültürü açısından önemli olan bu değerlerin yaşatılması ve aktarılması için şiirlerde bu değerlere de yer verilmelidir.

Âşık Veysel’in şiirlerinde işlenen değerler, toplumun refah içinde yaşaması için bireyin sahip olması gereken değerlerdir. Bu değerlere sahip olan birey, herhangi bir durum karşısında kendisinin ve diğer bireylerin toplum içerisinde nasıl davranacağını bilir. Böylece neyin iyi-kötü, doğru-yanlış, adil-adil değil olmadığını farkına varır ve ona göre davranır. İstmeden de olsa davranışlarına bir sınır koyar. Bu değerler, toplumda bireylerin iş birliği içerisinde, mutlu, huzurlu ve sürekli kendini geliştirerek yaşamasını sağlar. Şiirler, çocuklara estetik zevk vermenin yanında değerlerin aktarımı açısından oldukça önemlidir. Şiirler, çocukların hoşgörü ve duyarlılık, yardımlaşma ve dayanışma, paylaşımcı olma, şefkat ve merhamet, selamlaşma gibi toplum içerisinde önemli bir yere sahip olan değerleri kazanmalarını da sağlar. Aşağıda, Âşık Veysel’in şiirlerinde işlenen toplumsal değerleri içeren bulgu ve örnekler verilmiştir.

Âşık Veysel’in Şiirlerinde Geçen Hoşgörü ve Duyarlılık Değeriyle İlgili Bulgular ve Örnek İfadeler

Hoşgörü ve duyarlılık; her şeyi anlayışla karşılama, inanç ve kültürel olguları karşı hoş görme, müsamaha ve duyarlı olma durumu olarak tanımlanmaktadır. Bu durumda bireylerin farklı düşünce, inanç, kültür ve yaşam tarzlarına sahip olan insanlara anlayış gösterme ve onları kabul etmeleri beklenir. Toplum içerisinde birçok farklı millet ve statüden insanın

olduğunu varsayarsak hoşgörü ve duyarlılık, toplumsal uyum açısından önemli bir değerdir. Hoşgörü ve duyarlılık değeriyle ilgili Âşık Veysel’in şiirlerinde üç bulguya rastlanmıştır. Bulgulardan hareketle şiirlerde hoşgörü ve duyarlılık değeri, “Veysel’e olan hoşgörü, insanların inançlarına olan hoşgörü, farklı milletlere duyarlı olma” şeklinde aşağıdaki örneklerde olduğu gibi işlenmiştir.

Derd ile mihnete dalmayan âşık
Ne yemiş ne doymuş eli bulaşık
Kınamam Veysel’i fikri dolaşık
Ayrılmış yarından yar diyarından (Oğuzcan,1971,132).

Kur'ana bak İncil'e bak
Dört kitabın dördü de Hak
Hakir görüp ırk ayırmak
Hakikatte yüz karası (Oğuzcan,1971, 65).

Âşık Veysel’in Şiirlerinde Geçen Yardımlaşma ve Dayanışma Değeriyle İlgili Bulgular ve Örnek İfadeler

Âşık Veysel şiirlerinde, yardımlaşma ve dayanışma değerini içeren 15 bulguya rastlanmıştır. Sosyal bir varlık olan insanın bu hayatta tek başına yaşayamadığı göz önüne alınırsa insanın ihtiyaçlarını karşılayabilmesi için toplumdaki diğer insanlarla yardımlaşması ve dayanışma içerisinde olması gerekir. İnsanların toplum içerisinde yardımlaşma ve dayanışma içerisinde olmaları topluma uyumlarını artırır ve toplumsal huzuru sağlar. Şiirlerde yardımlaşma ve dayanışma değeri: “zor durumda olan insanlara yapılan yardım, çalışanların birbirlerine yardım etmesi, Allah’ın ihtiyacı olan insanlara yardım etmesi, cephede insanların birlik olması, okullardaki dayanışma, gençlerin birbirine yardım etmesi, vatan için yapılan birlik, vatan için el birliğiyle çalışma, hedefe varmada birlik olma” şeklinde geçmekte ve aşağıdaki örneklerde olduğu gibi işlenmektedir:

Düşkünlere yapar yardım
Halkın evi Hakkın evi (Oğuzcan,1971, 216).

Hastahane hekimlerin mekanı
Elinden geldikçe incitmez canı
Yardım Yaradandan olsun dermanı
Yavrumu sağ salim ver hastahane(Oğuzcan,1971, 221).

Yürüdü cepheye el birliğiyle
İnanlı imanlı bir varlık ile
Yanında binlerce kurbanlık ile
Süpürdü düşmanı bastı dayağı (Oğuzcan,1971, 197)

Kitaplar yazılmış nasihat dolu
Birlikle güçlenir gençliğin kolu
Gençliğe amanet Atatürk yolu
Hepimiz bu yurdun evlatlarıyız (Oğuzcan,1971, 186)

հիքմետ - Hikmet - حکمت

Âşık Veysel’in Şiirlerinde Geçen İyimserlik Değeriyle İlgili Bulgular ve Örnek İfadeler

Eren (1992)’e göre iyimserlik: “Her şeyi en iyi yanından gören, her durumda iyi bir çıkış yolu uman dünya görüşü” şeklinde tanımlanmaktadır. İyimserlik, pozitif düşüncelerin ve buna bağlı olarak pozitif duygu ve davranışların ortaya çıkmasını sağlar. Üstesinden gelinmesi zor olan durumlarda bile problemin ne olduğunu net bir şekilde görmemize yardımcı olur, insana mücadele gücü verir. Her zorlukta yılmayan, mücadele eden ve her felaketten bir fırsat doğuran insanların toplumun ilerlemesi noktasında büyük fayda sağlayacakları şüphesizdir. Âşık Veysel’in şiirlerinde iyimserlik değeriyle ilgili dokuz bulguya rastlanmıştır. Şiirlerde iyimserlik değeri, “kaç yaşında olursak olalım umudun hep var olduğu, ümidin hiçbir zaman bitmediği, insanın her işi başarabileceği, ağlayan insanın da gülebileceği, sabreden insanın elbet bir gün istediği yere ulaşacağı” gibi farklı şekillerde karşımıza çıkmaktadır:

Dünya çok şirin geçilmez
Sağ oldukça umut yaşar
Seksen doksan yüz yaş olsa
Yine onda umut yaşar (Oğuzcan,1971, 275).

Bir hayal peşinde dolandım durdum
Asla terk etmezem sanma unuttum
Sönmez ümidlerden beklerim yardım
Bugün yarın dedim gönlüm avuttum (Oğuzcan,1971, 42).

Âşık Veysel’in Şiirlerinde Geçen İyilik Yapma Değeriyle İlgili Bulgular ve Örnek İfadeler

Karşılık beklemeden yapılan yardım olarak tanımlanan iyilik, birlik ve beraberliğin önemli bir parçasıdır. Daha huzurlu bir toplum için, insanların içsel huzuru için iyilik yapmak iyileştirir. Zor durumda, sıkıntısı olan insanlara iyilik yapmak, sıkıntıları ortadan kaldırmak daha sağlıklı bir toplum doğuracaktır. Şiirlerde iyilik değeriyle ilgili iki bulguya rastlanmıştır. Bireylerin bu değeri içselleştirmeleri açısından daha çok örnek üzerinden pekiştirmeleri gerekir. Şiirlerde iyilik yapma değerine daha çok yer verilmesi bu açıdan önemlidir. Şiirlerde iyilik değeri: “zor durumda bulunan insanlara iyilik yapma, fakiri destekleme, yetimi okutma” şeklinde aşağıdaki örneklerdeki gibi işlenmiştir:

Düşkünlere yapar yardım
Halkın evi Hakkın evi (Oğuzcan,1971, 216).

Destekle fakiri okut yetimi
Bu hayırlar dinimizce kötü mü
İdrak eyle hidrojeni atomu
Uyan bu gafletten uyuma yurttaş (Oğuzcan,1971, 190).

Âşık Veysel’in Şiirlerinde Geçen Paylaşımçı Olma Değeriyle İlgili Bulgular ve Örnek İfadeler

Paylaşma içten gelir ve kendiliğinden ortaya çıkar. Karşılıksız olarak verdiğimiz her şey paylaşımçıdır. İnsanlar yemeklerini, paralarını, kıyafetlerini, düşüncelerini ve üzüntülerini de paylaşabilirler. Sevinçlerin, maddi olarak paylaşılan şeylerin arttığı, paylaşılan acıların ise azaldığı görülür. Kişinin paylaşımçı olması ona olumlu yönde katkı sağlar. Paylaşımçı olma değeriyle ilgili Âşık Veysel şiirlerinde beş bulguya rastlanmıştır. Bulgulardan hareketle paylaşımçı olma değeri, “dertlerin paylaşılması, kazancın paylaşılması” şeklinde aşağıdaki örneklerdeki gibi karşımıza çıkmaktadır:

Dökek derdimizi ölçek bölüşek
Ne el bize ne biz ele karışak
Felek bize gül demez ki gülüşek
Cefa benim olsun çile kendine

Benden selam söylen vefasız yare
Gurbet benim olsun sıla kendine
Çekilmedik derdimizi bölüşek
Başlı ben alayım sile kendine (Oğuzcan,1971, 136).

Gönül ne dolaşın dünyayı yani
Getir bölüşelim kazancın hani (Oğuzcan,1971, 57).

Âşık Veysel’in Şiirlerinde Geçen Şefkat ve Merhamet Değeriyle İlgili Bulgular ve Örnek İfadeler

Şefkat ve merhamet kalpleri yumuşatan, kini ve düşmanlığı ortadan kaldıran, nefretin yerine sevgiyi getiren, insanların arasındaki bağı güçlendiren bir değerdir. Fakirlere, çocuklara, hayvanlara, yetim ve öksüzlere merhamet ve saygı göstermek gerekir. Anneler, şefkat ve merhamet kahramanları olarak toplumda bilinmektedir. Toplum içerisindeki sevgi-saygı bağını güçlendirmek için şefkat ve merhamet değerinin önemli bir yeri bulunmaktadır. Âşık Veysel şiirlerinde şefkat ve merhamet değeri ile ilgili dokuz bulguya rastlanmıştır. Bulgulardan hareketle şefkat ve merhamet değeri, “insanlara hizmet eden okula duyulan şefkat, masum insanlara duyulan merhamet, Allah’ın insanlara olan merhameti, fakir ve yetime gösterilen merhamet, annenin çocuğuna olan merhameti” şeklinde şiirlerde aşağıdaki gibi işlenmiştir:

Yalvarırım akşam sabah
Kul olanda olur günah
Merhamet et halime bak
Affeyle Allah aşkına (Oğuzcan,1971, 249).

Destekle fakırı okut yetimi
Bu hayırlar dinimizce kötü mü
İdrak eyle hidrojeni atomu
Uyan bu gafletten uyuma yurттаş (Oğuzcan,1971, 190)

HIKMET - АКАДЕМИК - ИСКУССТВО

HIKMET - AKADEMİK EDEBİYAT DERGİSİ [JOURNAL OF ACADEMIC LITERATURE]

ÂŞIK VEYSEL HATIRASINA GELENEK VE EDEBİYAT ÖZEL SAYISI

YIL 9, EKİM 2023

ISSN: 2458 - 8636

Dokuz ay koynunda gezdirdi beni
Ne cefalar çekti ne etti anam
Acı tatlı zahmetime katlandı
Uçurdu yuvadan yürüttü anam

Veysel der kopar mı analar bağı
Analar doğurmuş ağayı beyi
İşte budur sözlerimin gerçeği
Okuttu öğretti büyüttü anam(Oğuzcan,1971, 244).

Âşık Veysel’in Şiirlerinde Geçen “Selamlaşma” Değeriyle İlgili Bulgular ve Örnek İfadeler

Toplumda birlikte yaşamının temeli olan saygı ve sevgiyi davranışlarımızla ortaya koymak oldukça önemlidir. İnsanlar arasındaki iletişimin başlangıç noktası olan selamlaşma da insanların birbirlerine karşılıklı olarak iyi dileklerde bulunmalarınıdır. Selamlaşma ifadeleri günlük yaşamda en sık kullandığımız sözcüklerdir. Selam vererek karşımızdaki kişiye ilgi gösterdiğimizi, değer verdiğimizi, iyi niyetli olduğumuzu ifade etmiş oluruz ve en önemlisi ona saygı duyduğumuzu göstermiş oluruz. Selamlaşma değerinin gelecek nesillere aktarılması ve yaygınlaştırılması toplumsal dinamikler açısından önemlidir. Selamlaşma değeri ile ilgili Âşık Veysel’in şiirlerinde dokuz bulguya rastlanmıştır. Bulgulardan hareketle, selamlaşma değeri, “yabancı insanlarla selamlaşma, selam gönderme, sevgiliyle selamlaşma, dostların selamlaşması” şeklinde geçmekte ve aşağıda verilen örneklerde olduğu gibi işlenmektedir:

Bizim ele selam söylen turnalar
Açtı bahar çiçekleri Ada'nın (Oğuzcan,1971, 161).

Benden selam söylen vefasız yare
Gurbet benim olsun sıla kendine (Oğuzcan,1971, 136)

Selam olsun kucak kucak
Dostlar beni hatırlasın (Oğuzcan,1971, 253).

Al kâtip kalemi yaz bu selamı
Mektup yare selamımı ulaştır (Oğuzcan,1971, 129).

Âşık Veysel’in Şiirlerinde Geçen Alçak Gönüllülük Değeriyle İlgili Bulgular ve Örnek İfadeler

Alçak gönüllülük, yaptıklarıyla büyüklenmemek, yaptığı şeyin ne kadar önemli ve değerli olduğunu görmezden gelip kendini diğerleriyle aynı düzeyde veya daha aşağıda görmek ve haddini bilmektir. Toplum içerisinde alçak gönüllülük önemli bir değerdir. Âşık Veysel’in şiirlerinde alçak gönüllülük değeriyle ilgili 11 bulguya rastlanmıştır. Bulgulardan hareketle alçak gönüllülük değeri, “Âşık Veysel’in kendi değerini görmezden gelmesi noktasındaki alçak gönüllülük, daha alt düzey olanlara karşı alçak gönüllü olunması” şeklinde aşağıda verilen örneklerdeki gibi işlenmiştir:

Veysel'i söyleten sen oldun mutlak
Gezer daldan dala yorulur ahmak
Sen ağaç misali biz dalda yaprak
Meyva çekirdeksin sen varsın orda (Oğuzcan,1971, 28).

Veysel ağlar ama gönlü ferahtır
Yar sana layık bir nesnem yoktur
Çünkü pervaneye ateş mübahtır
Cesette emanet bir can görünür (Oğuzcan,1971, 46).

Ey gönül kendini yüksek gözetme
Sana zor geleni herkese tutma (Oğuzcan,1971 56).

2.2. Ulusal Değerler

Ulusal değerlerin Âşık Veysel’in şiirlerinde işlenişleriyle elde edilen bulguların analizleri sonucunda Tablo 2’de belirtilen değerler ve değerlerin geçtiği dörtlüklerin sayısal verileri ve örnek şiirler ortaya çıkmıştır.

Tablo 2.Âşık Veysel’in Şiirlerinde Ulusal Değerlerin Dağılımı

Değerler	Şiir Metinleri
Ulusal Değerler	
Vatanseverlik	27
Kültürel Mirasa Sahip Çıkma	23
TOPLAM	50

Tablo 2. incelendiğinde; Âşık Veysel şiirlerinde vatanseverlik değerine 27 kez, kültürel mirasa sahip çıkma değerine ise 23 kez yer verildiği görülmüştür. Bulgulardan hareketle vatanımıza bağlı, kültürümüzü gelecek nesillere aktarma fikri noktasında kararlı olduğu görülmektedir. Ulusal değerler içerisinde yer alan “vatanseverlik ve kültürel mirasın aktarılması” değerleri toplumsal birlik ve beraberliğin önemini bizlere göstermektedir. Vatanın sevilmesi ve sahiplenilmesi ve bizi biz yapan kültürel birikimlerin aktarılması, Türk milletinin ve Türk dilinin varlığını devam ettirmesi açısından oldukça önem arz etmektedir. Değerlerin yaşamın her noktasında korunması ve yaşatılması gerekir. Bu noktada eğitimde önemli bir işleve sahip olan şiirler, değerlerin aktarılması ve korunması bakımından önemli bir işlev üstlenmektedir. Aşağıda Âşık Veysel’in şiirlerinde geçen ulusal değerlere ait bulgular ve örnek ifadeler yer verilmiştir.

Âşık Veysel’in Şiirlerinde Geçen Vatanseverlik Değeriyle İlgili Bulgular ve Örnek İfadeler

Her insanın doğup büyüdüğü ve son nefesini verdiği bir yer vardır. Bu yer “vatan” olarak tanımlanır. Vatandan ne kadar uzağa giderse gitsin içinde her zaman o ulusa ve o topraklara ait olma hissi ve isteğini barındırır. Bu istek ve duygusal bağlar da vatanseverliği oluşturur. Vatanını korumak ve bu vatan sevgisini gelecek kuşaklara aktarmak her vatandaşın ulvi görevidir. Değerler eğitimi açısından önemli bir yere sahip olan vatanseverlik değerine, Âşık Veysel’in şiirlerinde 27 yerde rastlanılmıştır. Vatanseverlik şiirlerde, “Türklüğün kıymetinin bilinmesi gerektiği, yalnızca vatanın var olmasının insana yeteceği, milletin mutlu olması için iyi dilekte bulunma, vatan için el birliğiyle çalışmaya davet, Türk olmaktan her zaman gurur duyulmasını, yurdu korumanın gerekliliği, vatanın cennete benzediği, çalışma ve mücadeleyle bu vatanın kazanıldığı ve gençlere ait olduğu” şeklinde işlenmiştir. Aşağıda vatanseverlik değerinin şiirlerde nasıl yer aldığına ilişkin örnekler verilmiştir:

Kitaplar yazılmış nasihat dolu
Birlikle güçlenir gençliğin kolu
Gençliğe amanet Atatürk yolu
Hepimiz bu yurdun evlatlarıyız. (Oğuzcan,1971, 186)

İstemem dünyanın saltanatını
Süslü giyimini Arap atını
Bilirsem Türklüğüm var kıymetini
Vatanım milletim bana kafidir. (Oğuzcan,1971 264)

Son verelim iftiraya buhtana
Kardeşane sevişelim can cana
Elbirlikle çalışalım Vatana
Çok okul fabrika kuralım, kardaş. (Oğuzcan,1971, 67)

Âşık Veysel’in Şiirlerinde Geçen Kültürel Mirasa Sahip Çıkma Değeriyle İlgili Bulgular ve Örnek İfadeler

Kültür, toplumun maddi-manevi servetinin tümüdür. Kültürel değerler bir milletin kimliğini oluşturan temel değerlerdir. Bu değerlerin korunması, yaşatılması ve nesillere aktarılması, toplumsal birlik ve beraberlik açısından önemlidir. Âşık Veysel’in şiirlerinde kültürel mirasa sahip çıkma değeriyle ilgili 23 bulguya rastlanmıştır. Bulgulardan hareketle kültürel mirasa sahip çıkma değeriyle ilgili, “Toplumda halk evlerinin yeri, köy enstitülerinin önemi, yörelerin meşhur yeme-içme kültürü, urbaları-kıyafetleri, düğünlerde, toplantı ve zor günlerdeki dayanışmaya vurgu yapılmış, helalleşmenin ve helal kazancın önemi, Ferhat ile Şirin, Kerem ile Aslı’nın yer verildiği şiirler, halı ve hasır dokuma, kaval, saz ve davul çalma” unsurlarına şiirlerde ayrıntılı olarak rastlanmaktadır. Aşağıda kültürel mirasa sahip çıkma değerinin nasıl işlendiğini gösteren örneklere yer verilmiştir.

Veysel nene gerek dünyanın hali
Kimi hasır dokur kimisi halı
Tam çalgıya karıştırdık kavalı
Davul belli değil saz belli değil (Oğuzcan,1971, 92).

Mersin Dörtüyl portakalı
Maraş'tan da pirinç geli
Malatya'da dut zerdali
Yesem amma yesem amma (Oğuzcan,1971, 205).

Bayramlarda düğünlerde
Toplantıda yığınlarda
Sıkılınca dar günlerde
Türkün türkü çağırırız (Oğuzcan,1971, 87).

Tablo 3. Âşık Veysel'in Şiirlerinde Geçen Toplumsal ve Ulusal Değerlerin Dağılımı

Değerler	Şiir Metinleri
Toplumsal Değerler	
1. Hoşgörü ve duyarlılık	3
2. Nazik olma	0
3. Yardımlaşma ve dayanışma	15
4. İyimserlik	9
5. Misafirperverlik	0
6. İyilik	2
7. Paylaşımçı olma	5
8. Şefkat ve merhamet	7
9. Selamlaşma	9
10. Alçak gönüllülük	11
Toplam Ulusal Değerler	61
1.Vatanseverlik	27
2.Kültürel Mirasa Sahip Çıkma	23
Toplam	50
Genel Toplam	61+50=111

Tablo 3 incelendiğinde; Âşık Veysel’in şiirlerinde 111 değere yer verildiği görülmektedir. Şiirlerde toplumsal değerlere 61 kez yer verilirken ulusal değerlere 50 kez yer verilmiştir. Veysel’in şiirlerinde nicel olarak en çok yer verilen değerlerin vatanseverlik 27, kültürel mirasa sahip çıkma 23, yardımlaşma ve dayanışmanın ise 15 kez yer aldığı görülmektedir. Nazik olma ve misafirperverlik değerine ise taranan şiirlerde rastlanılmamıştır. Nazik olma sağlıklı iletişim kurma, sosyalleşme ve toplum içinde uyumlu hareket edebilmek için önemlidir. Türk toplumu kapısına geleni ‘Tanrı misafiri’ olarak bilir ve misafir ağırlamayı, ‘Misafir on kismetle gelir; birini yer, dokuzunu bırakır’ düşüncesiyle hareket eder. Şiirlerde yer verilmeyen nazik olma ve misafirperverlik değerleri, bir toplumun geleceği ve kültürel mirasın aktarılması açısından önemli bir yere sahiptir.

Tartışma ve Sonuç

Değerler, kişinin karakterine ve davranışlarına yön veren ilkelerdir. Bireyin milli ve evrensel değerlere sahip olması toplumla uyumlu, sağlıklı bir iletişim içerisinde yaşantısını sürdürmesini sağlar. Bu bağlamda değerlerin çocuklara ve gençlere kazandırılması gerekmektedir. Değerlerin kazandırılmasında, halk edebiyatında ve kültüründe yer alan metinlerin ve özellikle Türkçe derslerinde okutulan edebi ve bilimsel metinler oldukça önemlidir.

Bu çalışmada; Âşık Veysel’in şiirlerinde geçen toplumsal ve ulusal değerler örnekleriyle ortaya konulmuş, tasnif edilmiş ve öneriler geliştirilmiştir. Âşık Veysel’in “Dostlar Beni Hatırlasın” adlı şiir kitabındaki 140 şiiri değerler açısından incelenmiş ve bulgulara dayalı ulaşılan sonuçlar aşağıda verilmiştir:

Âşık Veysel’in 140 şiirinde yer alan değerler sayısal olarak incelendiğinde 61 dördlükte “toplumsal” ve 50 dördlükte “ulusal” olmak üzere toplamda 111 değere rastlanmıştır.

Şiirlerde geçen 61 “toplumsal” değer incelendiğinde; 15 yardımlaşma ve dayanışma, 11 alçak gönüllülük, 9 selamlaşma, 9 iyimserlik, 7 şefkat ve merhamet, 5 paylaşımcı olma, 3 hoşgörü ve duyarlılık ve 2 kez iyilik değerine yer verildiği görülmüştür. Şiirlerde; yardımlaşma ve dayanışma, alçak gönüllülük, selamlaşma, iyimserlik, şefkat ve merhamet gibi Türk toplumu tarafından benimsenmiş değerlerin ön plana çıktığı görülmektedir.

Şiirlerde geçen 50 “ulusal” değer incelendiğinde ise 27 kez vatanseverlik ve 23 kez de kültürel mirasa sahip çıkma değerine yer verildiği görülmüştür. Bu durum, vatan, bayrak gibi temel unsurların ve milli-manevi değerlerin Türk halkı için her zaman öncelikli olduğunun bir göstergesidir. Veysel şiirlerinde genel olarak kültürel ve milli değerlere sahip çıkan ve yaşatma arzusunda olan bir şair olarak karşımıza çıkmaktadır.

Toplumsal ve ulusal değerler arasında en çok vatanseverlik, kültürel mirasa sahip çıkma, yardımlaşma ve dayanışma değerinin yer aldığı tespit

edilmiştir. Türk milleti olarak geçmişten günümüze kadar her zaman bir olmayı ve diri olmayı başarmış, vatanımızı canımız pahasına korumuş, kültürel öğelerimizi hayatın her alanında yaşatarak gelecek kuşaklara aktarmış ve ihtiyaç sahiplerine, doğal afetlere maruz kalanlara yardım elini uzatmış bireyler olarak bunların izlerinin yansımalarını Âşık Veysel’in şiirlerinde görmekteyiz.

Nazik olma ve misafirperverlik değerine şiirlerde hiç rastlanılmamıştır. Türk toplumu kapısına geleni ‘Tanrı misafiri’ olarak bilir ve misafir ağırlamayı, ‘Misafir on kismetle gelir; birini yer, dokuzunu bırakır’ düşüncesiyle hareket eder. Misafir ağırlamayı, yedirmeyi, içirmeyi ve tatlı dille konuşmayı, aile içerisinde karşılıklı anlayışla hareket etmeyi seven bir toplum olarak bu değerlere yer verilmesinin ve yaşatılmasının kültürel mirasımızın aktarılması ve sağlıklı bir toplumun teşkili açısından önemli olduğunu düşünmekteyiz.

Daha huzurlu bir toplum ve dünya için toplumsal ve evrensel değerlerin kazandırılmasına günümüzde daha çok önem verilmekte ve ders olarak okutulmaktadır. Türkçe derslerinde okutulan şiirlerin, metinlerin, fablların, hikâyelerin, masalların vb. değerleri aktarmada kalıcı bir etkisi bulunmaktadır. Değer aktarımı açısından metinlerin işlevi iyi kavranmalı ve eğitimde daha dikkatli bir şekilde kullanılmalıdır. İncelenen 140 şiirde 111 değer işlenmesi, Âşık Veysel’in şiirlerinin değerler ve değer aktarımı açısından oldukça zengin olduğunun da bir göstergesidir.

Alan yazınında, çalışmamıza benzer çalışmalardan bazıları şunlardır: Gedik (2020) “Âşık Veysel’in Şiirlerinde Vefa” adlı makalesinde, yalnızca şiirlerde geçen vefa değerini incelemiştir. Çalışmamızda ise 12 farklı değer örnekleriyle incelenmiştir. Kurtoğlu (2017) “Âşık Veysel Şiirlerini Değerler Eğitimi Açısından Okumak” adlı çalışmada Âşık Veysel’in 158 şiirini değerler eğitimi açısından incelemiş, altmışın üzerinde farklı değer bulmuştur. Çalışmamızın farkı ise değerler sınıflandırılmış, yorumlanmış ve tabloleştirilmiştir.

Alan yazınında, çalışmamızdan farklı olarak değerlerin şiirlerin dışında Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde de işlendiğine dair çalışmalar bulunmaktadır. Bunlardan bazıları şunlardır: Fırat ve Mocan (2014) “Türkçe Ders Kitaplarındaki Hikâyelerde Yer Alan Değerler” adlı araştırmalarında; 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe kitaplarında yer alan hikâyelerdeki evrensel, manevi, ulusal ve toplumsal değerleri incelememişlerdir. Benzer bir araştırma da Doğan ve Gülüşen (2011)’in “Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Değerler Bakımından İncelenmesi” adlı çalışmasıdır. Bu araştırmada, Türkçe ders kitaplarında işlenen tüm metinler değerler aktarımı yönüyle incelenmiş ve farklı seviyelerdeki kitaplardan örnek metinlerle gösterilmiştir.

Genel olarak değerler ve değerler eğitiminin, Âşık Veysel’in şiirlerinde geniş bir şekilde yer aldığı ve Türkçe ders kitaplarında farklı şekillerde işlendiği görülmektedir.

Kaynakça

- Ateş, Fatma. “Âşık Veysel’in Şiirlerinde Örtmece İfadeler/Güzel Adlandırmalar”. *Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi* 9 (2017), 144-164.
- Araz, Rıfat. “Aşık Veysel’in Şiirinde Dinî ve Tasavvufî Temayüller”. *Berceste Aylık Kültür Sanat Edebiyat Dergisi* 68 (2008), 28-33.
- Bolay, S. H. “Değerlerimiz ve Günlük Hayat”. *Değerler Eğitimi Merkezi Dergisi* 1 (2007), 12-19.
- Büyüköztürk, Şener vd. *Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi, 26. Baskı, 2019.
- Çakır, R. “Kıbrıs ve Elazığ Masallarında Yer Alan Toplumsal ve Bilimsel Değerlerin Ward Bağlantı Yöntemiyle Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi”. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi* 19 (2022), 411-432.
- Doğan, Bahar- Gülüşen, Ayşe. “Türkçe Ders Kitaplarındaki (6-8) Metinlerin Değerler Bakımından İncelenmesi”. *Sosyal Bilimler Dergisi* 1/2 (2011), 75-102.
- Eren, Hasan vd. *Türkçe Sözlük*. İstanbul: Türk Dil Kurumu, 1992.
- Fırat, Hatice- Mocan, Ahmet. “Türkçe Ders Kitaplarındaki Hikâyelerde Yer Alan Değerler”. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü* 3 (2014), 25-49.
- Gedik, Seda. “Âşık Veysel’in Şiirlerinde Vefa”. *Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi* 3 (2020), 193-212.
- Kaya, Meryem. *Âşık Veysel’in Şiirlerinin Söz Dizimi Açısından İncelenmesi*. Adıyaman: Adıyaman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmış Doktora Tezi, 2017.
- Kıral, Bilgen. “Nitel Bir Veri Analizi Yöntemi Olarak Doküman Analizi”. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 15 (2020), 1-20.
- Kurtoğlu, Fatma Süreyya. “Âşık Veysel Şiirlerini Değerler Eğitimi Açısından Okumak”. *Türk Kültür ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi* 83 (2017), 101-123.
- Oğuzcan, Ümit Yaşar. *Dostlar Beni Hatırlasın*. İstanbul: T. İş Bankası Kültür Yayınları, 1971.
- Şimşek, Esmâ. “Âşık Veysel’in Âşıklık Geleneği İçerisindeki Yeri Üzerine Bir Değerlendirme”. *Akra Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi* 9 (2016), 117-126.
- Tek, Recep. “Edebiyat-Toplum İlişkisi Bağlamında Âşık Veysel’in Şiir Dünyası”. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi* 40 (2016): 327-350.

Uysal, Enver. "Değerler Üzerine Bazı Düşünceler ve Bir Erdem Tasnifi Denemesi: İnsani Erdemler-İslami Erdemler". *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi* 12/1 (1998), 51-69.

Yazıcı, Mehmet. "Değerler ve Toplumsal Yapıda Sosyal Değerlerin Yeri". *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 24/1 (2014), 209-223.